

Технологія «Художнє слово і дитяче мовлення» **(авт. Н.В.Гавриш)**

Найважливішими джерелами розвитку дитячого мовлення є художня література та усна народна творчість, величезна сила впливу яких традиційно використовувалася у вітчизняній та зарубіжній педагогіці як могутній чинник виховання та освіти підростаючого покоління. Виховна і художня цінність цього виду мистецтва обумовлена специфікою засобів втілення в ньому художнього образу, насамперед, мовних засобів виразності, адже мова художнього твору є найкращою, найвищою формою літературної мови, яку діти прагнуть наслідувати.

Життєдайним джерелом розвитку художньої літератури є усна народна творчість. Класичний зразок фольклору – казка – стародавній жанр усної народної творчості. В казці закладено величезний естетичний потенціал, який проявляється в яскравому, романтичному зображенні казкового світу, в ідеалізації позитивних героїв, повчальності. Колоритна, яскрава мова казок захоплює, викликає в уяві чудові образи, пробуджує фантазію.

Повною мірою особливості українського фольклору виявляються і в малих фольклорних жанрах – прислів'ях, приказках, загадках, гуморесках. Прості, невеличкі за обсягом, вони дивують оригінальною будовою, широким використанням виразних мовних засобів. Усе в них виважено, доцільно, кожне слово на своєму місці. Наприклад, загадка – поетична формула, яку характеризують високий ступінь метафоричності, ритмічна домірність, одухотворення, уособлення неживого світу. Все це надає загадці особливої поетичності.

До малих фольклорних жанрів, окрім вищезгаданих, належать пусто байки, колісанки, забавлянки, жарти, ігри з текстами, скоромовки тощо. Їх художня форма поєднується з глибокою узагальнюючою думкою. Це дозволяє використовувати фольклорні жанри як важливий засіб виховання мовленнєвої культури дітей.

Літературний або фольклорний твір подається дитині в єдності змісту та художньої форми. Але сприйняття його буде повноцінним тільки за умови, якщо дитина до цього підготовлена. А для цього необхідно звернути увагу дітей не тільки на зміст, а й на виразність мовних засобів казки, оповідання, вірша та інших творів художньої літератури, тобто залучити дитину до художньо-мовленнєвої діяльності.

Аналізуючи літературний твір у єдності його змісту та художньої форми, а також активно засвоюючи засоби художньої виразності, діти навчаються передавати в образному слові певний зміст, самостійно складати невеличкі твори.

Під словесною творчістю розуміють діяльність дітей, що виникає під впливом творів мистецтва та вражень від навколишнього життя, і виражається в створенні усних творів — оповідань, казок, віршів тощо. Взаємозв'язок між сприйняттям художньої літератури та словесною

творчістю існує на основі розвитку в дітей поетичного слуху. Під цим поняттям розуміємо здатність відчувати виразні засоби художнього мовлення та певною мірою усвідомлювати їх. А також уміння розпізнавати жанри, розуміти їх особливості, усвідомлювати зв'язок компонентів художньої форми зі змістом літературного твору. Розвиток поетичного слуху – важливий чинник формування культури мовлення.

Розвиток образного мовлення дітей буде ефективним лише в процесі сприймання ними художнього слова та самостійного складання зв'язних висловлювань. Мовлення дошкільнят стає образним, щирим та живим, якщо у них виховується інтерес до мовного багатства, розвивається вміння вживати в своєму мовленні різноманітні виразні засоби.

«Слухаємо казку»

Цей вид занять можна проводити з усією групою або підгрупою дітей, які мають бажання послухати казку. Заняття складається з двох частин. Перша — організація умов для сприймання дітьми казкового твору, друга — бесіда та і розповідь за казкою. Чим молодші діти, тим більш діяльним, наочним мусить бути сприйняття казки. Поступово ми привчаємо дітей сприймати казку на слух, але і в старших групах успіх заняття також залежить від яскравої захоплюючої атмосфери. Так, у молодшій групі розповідь казки випереджається ігровою ситуацією, демонстрацією іграшок, речей, пов'язаних з казкою або просто зацікавленням, захопленням: «Зараз я розповім вам дуже цікаву історію про... Хочете послухати?» У старших групах перед розповіддю або читанням казки вихователь спрямовує зусилля на систематизацію літературних знань дітей. Це може бути коротенька літературна вікторина чи вступна бесіда.

Важливе місце на занятті відводиться роботі над мовленням. Збагачення словника відбувається через ізолювання, виключення з тексту, пояснення малознайомих складних для усвідомлення слів і словосполучень за допомогою прийому синонімічної заміни, лексичних вправ у процесі роботи над текстом. Внаслідок спеціального навчання діти починають відчувати образність і красу художнього слова, знаходити у тексті, пояснювати значення, доцільно використовувати яскраві вирази в самостійних висловлюваннях.

Розвиток зв'язності висловлювань відбувається завдяки використанню спеціальних запитань, які вихователь починає спонукуванням «Розкажи, чому...», «Поясни, як сталося, що...» Щоб відповісти на запитання, дитина мусить відтворити послідовно цілий епізод казки, інколи за допомогою вихователя. Наприклад: «Розкажіть, як ведмежатка ділили сир». Вихователь допомагає побудувати послідовну відповідь: «Спочатку вони... що?... А потім?... Ось так і...» У ході обговорення казки зі старшими дошкільниками вихователь ставить запитання аналітичного характеру, наприклад: «Поясніть, як ви зрозуміли, що лисиця хитра та лукава». Відповідь також

потребує виразного розгорнутого висловлювання з використанням переконливих аргументів.

Є доцільним використання на занятті прислів'їв, приказок, фразеологізмів, щоб, з одного боку, допомогти дітям глибше усвідомити ідею казки, а з іншого, показати, як найбільш вдало, точно і коротко можна висловити головну думку твору, які влучні, образні народні вислови.

Під час слухання казки вихователь поступово формує початкові літературознавчі уявлення дітей: про жанрові особливості казки (неймовірні чарівні події, магичні речі, чарівники, персоніфікований тваринний і рослинний світ, специфічні казкові висловлювання). Звертаючи увагу дітей на особливості побудови і літературної форми казки, вихователь пов'язує ці знання із самостійною творчою діяльністю: «Ось і ви, коли складатимете свою казку, теж придумайте казковий зачин, кінцівку, свої чарівні пригоди, щоб казка вийшла цікавою».

Глибше зрозуміти, краще запам'ятати казку допомагає використання методу моделювання, різні види якого підходять для дітей будь-якого віку, модель кольорова, модель за розміром, за формою, зображувальна модель. Моделювання казки часто переростає в дуже цікаву гру, в якій проживання казкових дій відбувається у внутрішньому плані.

Почуття, переживання, викликані казковими образами, діти висловлюють, проявляють у творчій грі, театралізаціях, малюванні за мотивами казкового сюжету або в інших видах продуктивної діяльності.

Заняття для старшої групи

Тема: казка «Лисичка-сестричка і вовк-панібрат».

Мета: вчити дітей розуміти характери і вчинки героїв казки. Уточнити уявлення про жанрові особливості казки, вірша, оповідання. Вчити помічати і розуміти образні вислови, вправляти у виборі означень, порівнянь до заданого слова Збагачувати словник новими словами: чумаки, віз, ополонка; розвивати стилістичне чуття мови, добирати слова, що найкраще висловлюють думку. Стимулювати та активізувати вживання образних виразів із казки.

Матеріал: ілюстрації до казки.

Хід заняття

Вихователь пропонує дітям пригадати, чим відрізняється вірш від казки, оповідання; хто складає казки, вірші.

— Вам відомо багато казок, в яких розповідається про лисицю. Назвіть їх. Як можна сказати про лисичку, про її вигляд, характер?

— Сьогодні я вам теж прочитаю казку про лисичку. Слухайте уважно, потім _____ скажете, _____ якою _____ вона вам видалася?

Після читання казки вихователь проводить обговорення:

— Хто головні герої казки?

— Розкажіть, якою ви уявляєте собі лисичку. Як ви зрозуміли, що вона

смілива? Хитра? Зла?

– Який казковий епізод вам запам'ятався найкраще?

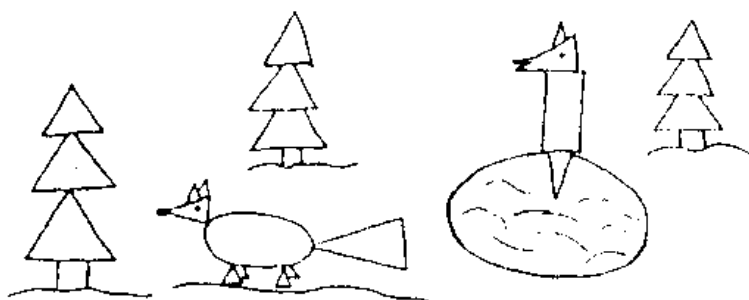
– Чи жалієте ви вовка? Поясніть, чому.

– В казці нам зустрілися нові слова. Пригадайте, у кого з воза лисичка насмикала собі рибки? *(У чумаків.)* Куди вовк засунув свій хвіст? *(В ополонку.)*

– Хто з вас хотів би намалювати ілюстрацію до цієї казки? Розкажіть спочатку, що ви збираєтеся малювати.

Наприкінці заняття вихователь нагадує дітям, що вони вже знають, що таке казка, вірш, оповідання, пропонує подумати, що таке загадка, для чого вона потрібна. В загадці розповідається про будь-що, а сам предмет не називається. Треба добре подумати і відгадати, про що йдеться.

– Давайте самі спробуємо придумати загадку про лисичку. *(Діти вправляються в складанні загадки.)*

Серія занять «Чарівна музика слова»

Якщо звернутися до традиційної методики ознайомлення дошкільників з художньою літературою, то одним з обов'язкових видів літературних занять вважається заучування напам'ять віршів. Але дослідження психологів переконливо довели, що заучування напам'ять — глибоко індивідуальний, пов'язаний з особливостями пам'яті, емоційної сфери кожної дитини процес, який не можна підганяти під колективну організацію занять. Наполягати на цьому — чинити тиск на дитячу природу. Тому сучасний підхід до цього питання — тільки індивідуальний характер заучування віршів — здається нам більш гуманним і доцільним.

Але сприйняття і художній аналіз поезій як важливий компонент естетичного виховання і літературно-мовленнєвого розвитку дитини має займати значне місце в роботі з малюками.

Мета цих занять — виховувати художньо-естетичне сприйняття образної сутності, мелодійності, ритму, краси поетичного слова, відчуття виразності мовних засобів, що надають особливої яскравої наочності картинам вірша.

Особливу увагу вихователь має приділяти ліричній атмосфері

заняття. Такі заняття поєднують музику, живопис, літературу. Центральною ланкою цього поєднання є мистецтво слова. Тому бажано, щоб поетичні образи віршованого тексту знайшли своєрідне відображення в репродукціях картин, слуханні музичних творів, дитячих малюнках.

Величезне значення має правильно організована робота з мовлення: художній аналіз образної будови віршованого тексту через конкретні запитання, що виявляють ступінь усвідомлення значення виразних мовних засобів, добір порівнянь, уточнень, побудова синонімічних рядів, пошук антонімічних пар тощо.

Виконання творчих завдань ліричного напрямку, розігрування психологічних емоційно яскравих етюдів, добір ілюстрацій, малювання за темою, творча розповідь — все це допоможе дітям глибше відчувати ідею і характер вірша, забезпечить особливе емоційне піднесення, приверне увагу дітей до високої поезії.

Заняття для старшої групи

Тема: вірш Івана Франка «Весна». Лексична робота.

Мета: допомогти дітям відчувати радість розквітаючої землі. Вчити дітей розуміти і відтворювати в своєму мовленні образні вислови з тексту, збагачувати словник емоційно-оцінювальною лексикою багатокольорова, ясна, прекрасна), вчити дітей добирати синоніми, порівняння до заданих слів.

Матеріал: ілюстрації, що зображують різні періоди весни, складальна картка «Земля весною», деталі до неї.

Хід заняття

– Ви знаєте чотири пори року. Яка з них найхолодніша? (*Зима.*) Яка найбагатша, але разом з ним сумна? (*Осінь.*) Яка пора найвеселіша, тепла? (*Літо.*)

– Підберіть тільки одне слово, щоб сказати про весну, яка вона (*прекрасна*).

– Підійдіть до вікна, підставте своє обличчя сонечку, заплющіть очі, відчуйте, які теплі промінчики, як приємно щічкам, посміхніться. Порухайте чудовий вірш Івана Франка «Весна».

Надійшла весна прекрасна, багатоколірна, тепла, ясна, Наче дівчина в вінку. Зацвіли луги, діброви, Повно гомону, розмови і пісень в чагарнику.

– Скажіть, що ви відчували, коли я читала цього вірша?

– Про яку весну йдеться? Знайдіть відповідну картину весни. (*Вихователь спонукає дітей при висловлюванні використовувати слова з тексту вірша, допомагає їм у цьому.*)

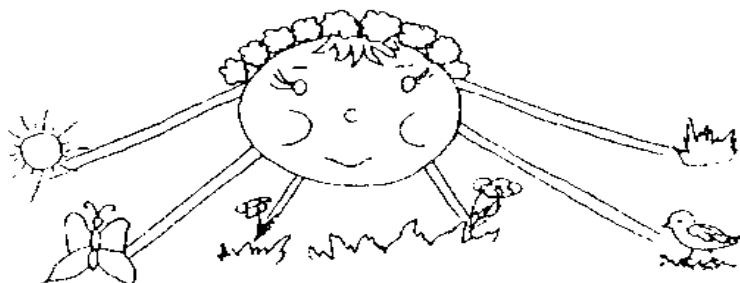
– Як ви зрозуміли, що земля радіє весні?

– Послухайте вірша ще раз, уявіть, як поступово одягається земля у весняне вбрання.

Після читання вірша вихователь пропонує дітям разом скласти картку

«Земля весною». Він повторює рядки вірша і обговорює їх з дітьми, уточнюючи, які образи викликають у них поетичні рядки.

– Як сказати по-іншому «повно гомону, розмови і пісень в чагарнику»? (Пташки співають, щебечуть, раді весні.)

– Квітучу землю порівнюють з дівчиною у вінку Дуже красиве порівняння. Спробуємо сказати про це красиво самі Як можна назвати квітуче дерево, з чим його порівняти? (Наче багато метеликів сидить на гілках, наче величезний букет.)

– На що схожі завітчані луки? (Наче килимок постелили, наче фарбами все розмалювали.)

Вихователь підводить підсумок: красивий світ навкруги стане ще красивішим, якщо ми навчимося красиво про все це розповідати.

«Слухаю, уявляю, малюю» з використанням поетичних творів

Одним із варіантів занять з використанням поетичних творів можуть бути заняття «Слухаю, уявляю, малюю» для старшого дошкільного віку

Вихователь намагається організувати роботу з розвитку мовлення так, щоб допомогти дітям через сприймання виразних мовних образів вірша відчувати, відтворити яскраву мальовничу картину природи. Більш виразно передати слово допоможе малюнок. Через малюнок дитина здатна глибше відчувати образність художнього слова, а в цілому цей вид роботи сприяє розвитку поетичного слуху, естетичного смаку дошкільнят.

Учасників заняття має бути не більше чотирьох. Ефективна також індивідуальна форма проведення занять. Методика така: спочатку вихователь заохочує дитину послухати вірш, обговорює його образний зміст, разом з малюком милується красою слова, пропонує намалювати те, що дитина уявила собі під час слухання. На перших етапах навчання вихователь радить, що можна відобразити в малюнку, потім малюк сам знаходить відповідні засоби вираження своїх почуттів, уявлень, емоційного стану.

Використання віршів-забавлянок у роботі з дітьми

Жартівливі вірші, вірші-роздуми допомагають розвинути виразність, точність, влучність мовлення дітей, а також сприяють становленню поетичного смаку, виховують інтерес до краси художнього слова. Художньо-образна поетична форма цих віршів спонукає дитину до усвідомлення інтелектуального, логічного завдання через осмислення значення мовних образів. Завдяки жартівливій цікавій ситуації діти сприймають їх залюбки, весело, як гру, поетичні жарти. Ці фрагменти чудово доповнюють різноманітні колективні заняття з будь-якої діяльності, оживляють побутові моменти, піднімають настрій, прикрашають дитячі розваги. Вони є пропедевтикою сприймання та усвідомлення дітьми народної сміхової культури.

Поради щодо організації полягають у тому, що для використання цих поезій необхідна доброзичлива, приємна атмосфера в групі, вихователь, підтримуючи гарний настрій дітей, демонструє їм багаті можливості культурного прояву веселого настрою, зацікавлює логічними завданнями, заохочує до активної розмови. Малюків знайомлять з оповіданнями про світ природи (ліричні пейзажні описи та цікаві історії про тварин, природні явища), світ людських стосунків, справ, інтересів.

Оповідання найчастіше стимулює початок чи хід відвертої розмови на будь яку тему. Важливо допомогти дітям відчувати реальність подій, що відрізняє оповідання від казки, реальність мовного матеріалу тексту оповідання, допомогти зв'язати нові знання з власним досвідом дитини. Тому загальний настрій заняття має відрізнятися од казкового. Доцільно використовувати різноманітну наочність: репродукції картин, речі, фотокартки, дитячі малюнки, поробки, ілюстрації. Вихователь звертається до особистого досвіду дітей. Намагається з'ясувати, що знають діти з приводу теми оповідання.

Оживити хід заняття допоможуть різноманітні творчі завдання та вправи:

- словесне малювання окремих епізодів чи картин природи;
- вправи типу «Уяви, що ти опинився...», «А в мене, в тебе, в нас...» (аналогії з особистим досвідом), «Заплющ очі та уяви собі, який має вигляд.»;
- лексичні вправи на добір означень, порівнянь до заданого слова, пояснення значення метафоричних, фразеологічних висловлювань;
- полілоги – проблемні бесіди, зміст яких –спільний пошук відповіді на хвилююче запитання. Наприклад: «Усі знають, як неприємно бути покараним. Чи можна вважати покарання доброю дією? Як на вашу думку?» Цей полілог може випереджувати читання оповідання В.Осієвої «Чарівне слово». Методика проведення цих занять потребує не тільки збагачення знань на вербальному рівні, а й практичних дій, вправ, створення спеціальних проблемних ситуацій, а також дій позитивної перспективи, пов'язаних з темою твору, який читають дітям.

Мовотворчі літературні ігри «Казки-розповіданки»

Ця форма використання літературних творів сприяє розвитку мовотворчих здібностей. Вихователь, враховуючи наявність елементарних літературних уявлень та мовленнєвий досвід дітей, пропонує їм скласти казку за віршем або оповіданням з використанням опорних слів тощо. Психологи і педагоги стверджують: у дошкільнят величезний творчий природний потенціал, який з різних причин не завжди повністю реалізується. Тому дуже важливо створити таку ситуацію, яка сприяла б бурхливому сплеску дитячої фантазії, атмосфері творчого натхнення, зацікавити дітей можливістю створити свою історію.

Що для цього потрібно? Насамперед, зацікавленість педагога, доброзичливість, віра у творчі здібності дітей. По-друге — правильно вибрана тема майбутнього твору. Вона має підштовхувати дитину до розвитку сюжету, мати багатоваріантні припущення. Чудовим стимулюючим фактором для творчої розповіді є використання невеличких римованих історій. З одного боку, поезія будить уяву, з другого, в таких історіях багато недоказаного, що дитина може домислити. Творча розповідь за мотивами знайомих казок, оповідань — це теж гарний стимул розвитку мовотворчих здібностей, Глибокий вплив художньо) твору на емоційно-чуттєву сферу дитини, поява яскравих уявлень народжують нові образи, дитина проявляє цілком природні.; бажання «пограти з героями улюбленого твору на вербальному рівні. Ще один з можливих варіантів таких занять - складання сторін за темою, запропонованою вихователем або самою дитиною. Захопленість, незвичайність, казковість формулювання теми творчої розповіді розбудять дитячу фантазію, забезпечивши успіх заняття.

Дуже важливе питання – організація дітей на занятті. Відомо, що мовотворча діяльність — глибоко індивідуальний процес, тобто у кожної дитини свій темп, свій особистий творчий шлях, особистий рівень мовленнєвого розвитку, і тому найефективніший спосіб організації — індивідуальний тип заняття (максимальна кількість – четверо дітей приблизно одного рівня розвитку) Якщо у створенні творчої розповіді бере участь більше дітей, вихователь заохочує їх до спільного складання твору. Кожна дитина висловлює свою пропозицію щодо початку, розгортання сюжету, закінчення. Обговорення допомагає вибрати найкращий варіант.

Мовотворча діяльність дітей може доповнюватися малюванням за темою твору чи режисерською або авторською грою з іграшками

Успіх творчої розповіді також залежить від грамотного методичною керівництва дитячими розповідями. Вихователь при необхідності може допомогти дитині побудувати розповідь, використовуючи структурно-логічну схему (методика Л.Г. Шадріної): «Жили-були собі... Одного разу... Раптом... Та ось тоді... І стали вони...»

Гарним стимулом при складанні дитиною самостійного твору може бути сумісне мовлення (вихователь починає, а дитина продовжує речення).

Цей прийом доцільно використовувати в молодшому віці, коли у дітей ще нерозвинена навичка побудови зв'язного висловлювання. Ефективні прийоми — підказки, спонукання, доповнення. Сам вихователь повинен мати в запасі кілька готових можливих варіантів розвитку сюжету, щоб підтримати дитину в складний момент. Попередня лексико-граматична робота за темою чи за текстом допоможе активізувати необхідний словниковий запас. Важливий момент — запис і збереження результатів дитячої творчості. Добре, якщо в групі ведеться журнал-книга дитячої творчості, де зберігаються найкращі твори, малюнки, загадки, аплікації. Дитячі казки оповідання можна також оформити у вигляді маленької книжки-саморобки. Подобаються дітям самостійно випущені газети їхніми творами. З ними знайомлять батьків, дітей інших груп.

Творча розповідь за мотивами знайомих казок

Літературні ігри цього типу можуть бути складовою частиною занять з художньої літератури, а можуть проводитись окремо, як мовленнєві заняття на літературному матеріалі. В них може брати участь невеличка група дітей, щоб кожна дитина мала можливість проявити свою ініціативу, творчу активність, бути почутою.

Творча розповідь за темою, запропонованою вихователем

Першу частину заняття вихователь організовує так, щоб допомогти дітям, використовуючи свій особистий досвід, відірватися од типових явищ, поринути у світ мрій і фантазій. Спочатку педагог розглядає реальні типи, образи, наприклад, кози і окремо образ літака. Коли діти пригадають усе, що вони знають про реальні можливості речей, вихователь пропонує незвичайну ситуацію — «Коза у літаку». Разом з дітьми обговорює її: «Чому коза могла опинитися в літаку? Куди вона летіла? Чий і який був літак? Що могло трапитися під час подорожі». В обговоренні беруть участь усі бажаючі, висловлюючи свої пропозиції щодо продовження сюжету, потім вибирається найкращий варіант. Так поступово діти складають колективну

історію, далі кожен може проілюструвати казку, домислити остаточно свій варіант, розповісти його товаришам, вихователю, батькам.

Важливим методом, що допомагав вихователю разом з дітьми поглиблено працювати над мовною специфікою українських літературних творів, ми вважаємо порівняння двох текстів, близьких за ідеєю, змістом.

Це ефективний спосіб не тільки залучити дітей до української літературної творчості, а й показати їм тісний зв'язок українського і світового словесного мистецтва.

Протягом року вихователь добирає п'ять-шість пар таких творів. Так, у різних народів є казки, схожі за сюжетом, характером і діями героїв. Наприклад, українська казка «Казочка про Коржика», російська «Колобок» та норвезька «Пиріг»; українська казка «Рукавичка», російська «Теремок» або

казка В.Біанки «Теремок»; українська казка «Золотий черевичок» і казка Ш.Перро «Попелюшка»; українська казка «Кобиляча голова» і російська «Морозко».

Один із двох творів добре знайомий дітям, з іншим вони знайомляться на занятті. Отже, визначальним моментом цих занять є порівняння двох текстів і спостереження за їх мовленнєвими особливостями.

Наведемо кілька прикладів занять такого виду.

Ознайомлення дітей з малими фольклорними формами, жанрами

У процесі роботи з художньою літературою вихователь використовує малі фольклорні жанри: прислів'я, приказки, примовлянки, фразеологізми, загадки тощо. Частіше їх підбирають за тематичним принципом для найбільш вдалої характеристики образів героїв, точного висловлення головної думки твору.

Крім такого фрагментарного використання фольклорних творів можна запропонувати спеціальні заняття з ознайомлення із фольклорною спадщиною і, зокрема, малими її формами: прислів'ями, приказками, загадками, колисковими, забавлянками, скоромовками.

Такі заняття планують раз у квартал для всіх вікових груп. Вони не мають чіткої структури. Заняття складається з кількох частин, кожна з яких присвячена певному жанру. Наприклад, структура заняття в середній групі містить три частини: 1 — загадки, 2 — чистомовки, 3 — колискові.

Спочатку в дітей формують уявлення про призначення кожного жанру, його мовленнєві, композиційні особливості, вчать розуміти художньо-образну основу тексту. На занятті використовують різноманітні методичні прийоми: художній аналіз словосполучень, текстів, лексичні вправи на матеріалі загадок, пояснення значення та етимології образних висловів, творчі розповіді за прислів'ями, скоромовками, театралізовані ігри тощо.

Малюкам потрібно показати яскравість, точність, влучність фольклору: вчити виділяти в тексті засоби художньої виразності: епітети, порівняння, іронію, доцільно використовувати їх у власних висловлюваннях.

Зміст і методика проведення цього виду занять у різних вікових групах відрізняється не тільки різноманітністю жанрів, добром методичних прийомів, а й завданнями, які ставить вихователь, складністю фольклорних текстів.

Так, завдання вихователя молодшої групи — зацікавити дітей загадками, вчити розуміти їх зміст, ввести в життя дітей забавлянки, колискові, вчити повторювати за дорослим тексти рухливих ігор. Для занять добирають тільки описові загадки, прості за змістом, формою; невеличкі колискові; пісеньки, з численними повторами, емоційно-образною лексикою.

У середній групі, крім репродуктивних, вихователь використовує творчі завдання, підводить дітей до елементарного усвідомлення художньої форми фольклорних творів. Поряд з описовими використовують загадки,

побудовані на порівнянні, запереченні, зіставленні. Дітей тренують у самостійному доборі засобів художньої виразності. Вводять нові фольклорні жанри: скоромовки, примовки, жарти, прислів'я.

У старшій групі ця робота продовжується. Дітей знайомлять з жанровими особливостями чистомовок, метафоричних загадок, фразеологізмів, прислів'їв, забавлянок. Вчать усвідомлювати образну будову народної мови, переносити набуті знання і навички в самостійні висловлювання. Розумінню дітьми значення прислів'їв, приказок сприяє складання оповідань, коротеньких казок та історій за їх сюжетом, малювання ілюстрацій за прислів'ями. Розкриття художнього образу в малюнку розширює можливості відтворення його в слові.